

Λόγος της Διευθύντριας της Ανασκαφής, την ημέρα των εγκαινίων του αρχαιολογικού χώρου του Πετρά

2/09/2006

Κύριοι Βουλευτές, κύριοι Δήμαρχοι, φίλοι, συνάδελφοι, συνεργάτες, κυρίες και κύριοι, είμαι πραγματικά πολύ συγκινημένη, που αξιώθηκα να ζήσω τη σημερινή μέρα. Δεν χρειάζεται να εξηγήσω πόσο ιδιαίτερη σημασία έχει για μένα το γεγονός ότι ο αρχαιολογικός χώρος του Πετρά παραδίδεται στο κοινό, στους κατοίκους της Σητείας πρώτα, στους οποίους δικαιωματικά ανήκει, καθώς και στους επισκέπτες της όμορφης πόλης σας/πόλης μας. Ξεκίνησα αυτήν την έρευνα -έργο ζωής- πολύ νέα, πριν από 23 χρόνια, και συνεχίζω έκτοτε να δουλεύω προσηλωμένη στο όραμα μου. Από την πρώτη στιγμή που περπάτησα πάνω στο λόφο, το 1983, ένιωσα ότι ο χώρος ήταν πολύ σημαντικός, ότι περιλάμβανε ένα μινωικό ανάκτορο και ότι σωζόταν σε αρκετά καλή κατάσταση. Ευτυχώς υπήρξαν πάντα άνθρωποι που πίστεψαν σε μένα και το έργο μου, που στάθηκαν κοντά μου, και με βοήθησαν.

Σήμερα ο Πετράς έχει πλέον ενταχθεί στη διεθνή βιβλιογραφία. Η ανασκαφή και η μελέτη του προσέφεραν πολλά νέα, άγνωστα στοιχεία, αρκετά από τα οποία μας αναγκάζουν να ξανασκεφτούμε μερικά από τα στερεότυπα της μινωικής αρχαιολογίας. Ο χώρος κατοικήθηκε συνεχώς από το 3000 μέχρι το 1200 π.Χ. περίπου. Θυμίζω ότι εδώ ανασκάφθηκε ο πιο εκτεταμένος οικισμός της Τελικής Νεολιθικής και Πρωτομινωικής Ι στην Κρήτη, και μάλιστα μας έδωσε τις πρωιμότερες ενδείξεις μεταλλουργίας στο νησί. Το ασύλητο Προανακτορικό νεκροταφείο του 2000 π.Χ., η ανασκαφή του οποίου συνεχίζεται, εκτός από τα πολύτιμα ευρήματα, μας προσφέρει μεγάλης ιστορικής σημασίας πληροφορίες για την κοινωνική και πολιτική εξέλιξη που οδήγησαν στη δημιουργία των μινωικών ανακτόρων. Το ανάκτορο, που χτίστηκε γύρω στο 1900 π.Χ. και είχε συνεχείς ανακατασκευές μέχρι το 1450, μας προσέφερε επίσης το πληρέστερα σωζόμενο αρχείο της κρητικής ιερογλυφικής. Το μυκηναϊκού τύπου διπλό τείχος του 13^{ου} αιώνα, κοντά στην αρχαία παραλία είναι επίσης μοναδικό στην Κρήτη και δηλώνει σοβαρότερη ελλαδική παρουσία στην περιοχή απ' όσο πιστεύαμε παλαιότερα. Η ανασκαφή του Πετρά φώτισε ακόμα τη λειτουργία άλλων σημαντικών θέσεων, ήδη γνωστών από παλαιότερες ανασκαφές των Πλάτωνα και Δαβάρρα, όπως τα ιερά του Πρινιά και του Πισκοκεφάλου και οι βίλες στην Κληματαριά, τη Ζου, τα Αχλάδια και τον Άγιο Γεώργιο. Αλλά, με μια σπάνια τύχη, στον Πετρά έχει αποκαλυφθεί ένα ακόμα μνημειακό σύνολο, που ανήκει σε πολύ νεώτερη, σχεδόν χθεςινή εποχή. Εννοώ το νεκροταφείο του 12^{ου} αιώνα μ.Χ. το μόνο που έχει ανασκαφεί μέχρι σήμερα στην Κρήτη από τη Μέση Βυζαντινή περίοδο.

Πραγματικά όμως, δεν σκοπεύω να σας κουράσω με λεπτομέρειες για τα ευρήματα του Πετρά και τη σημασία τους. Ελπίζω ότι θα κάνετε αρκετές βόλτες στο χώρο και θα διαβάσετε τις ενημερωτικές πινακίδες που προσφέρουν πλήθος πληροφοριών.

Προτιμώ να σας μιλήσω λίγο για την ανάδειξη του, που αποτελεί και το λόγο για τον οποίο βρισκόμαστε σήμερα εδώ. Θεωρώ ότι ο ανασκαφέας έχει ηθική υποχρέωση, εξίσου με την ανάγκη επιστημονικής δημοσίευσης των ευρημάτων, να φροντίζει για την απόδοση των πορισμάτων της έρευνας του στο κοινό, ολοκληρώνοντας έτσι τον κοινωνικό του ρόλο. Εξάλλου με τον τρόπο αυτό επιτυγχάνεται η ουσιαστική ευαισθητοποίηση, ιδιαίτερα των νεότερων γενεών. Ένας χώρος παρέχει μαθήματα ιστορίας, πολιτιστικής έκφρασης, τέχνης αλλά και κοινωνικής εξέλιξης, κυρίως όπως αυτή αντικατοπτρίζεται στην αρχιτεκτονική. Η πρόκληση είναι να βρεθεί η χρυσή τομή, ώστε να ωφεληθούν συγχρόνως και οι ειδικοί αρχαιολόγοι, και οι τουριστικοί παράγοντες, και το γενικό κοινό. Για την επιτυχία αυτού του εγχειρήματος απαιτούνται η άριστη γνώση του χώρου και των δυνατοτήτων του, αλλά και η κατανόηση των αναγκών και προσδοκιών της τοπικής κοινωνίας, παράλληλα με μια σταθερή και ευέλικτη στρατηγική ανάπτυξης. Αυτές ακριβώς είναι οι ιδέες που διέπουν το δημιουργικό σχεδιασμό του έργου μας. Στοχεύσαμε στην τήρηση προδιαγραφών οι οποίες δεν θα έθεταν σε κίνδυνο το μνημείο-φορέα της ιστορικής μνήμης, και δεύτερον στην εκπλήρωση ποικίλων αναγκών της, τοπικής ιδιαίτερα, κοινωνίας.

Ο Πετράς είναι ώριμος να αποδοθεί στο κοινό. Παράλληλα η συνεχιζόμενη ανασκαφική και άλλης μορφής ερευνητική δραστηριότητα, τον καθιστά παράδειγμα «εξελισσόμενου έργου», δηλαδή ενός εργοταξίου παραγωγής και επεξεργασίας νέων αρχαιολογικών δεδομένων. Επίσης καθώς η έρευνα οργανώθηκε από την αρχή με πολύ-επιστημονική προσέγγιση, υπάρχει ήδη, αλλά και θα εξακολουθήσει να παράγεται στο μέλλον, ισχυρή τράπεζα δεδομένων από τα επιστημονικά συμπεράσματα των εξειδικευμένων ερευνών. Αυτά χρησιμοποιήθηκαν στην υποστήριξη της εφαρμογής του προγράμματος ανάδειξης του χώρου, και παρουσιάζονται με εκλαϊκευμένο τρόπο στο κοινό.

Η διαχείριση της πολιτιστικής κληρονομιάς αναλύεται πλέον με μετρήσιμα μεγέθη και όρους όπως επένδυση-απόδοση. Στην περίπτωση της ένταξης ενός σημαντικού αρχαιολογικού χώρου στην πόλη της Σητείας, οι ωφέλειες είναι ευνόητες:

1. Οι κάτοικοι «υπερήφανοι για το παρελθόν του τόπου τους», έχουν πλέον την ευκαιρία να το γνωρίσουν πραγματικά, με έγκυρο και ευχάριστο τρόπο, μέσω της χειροπιαστής μαρτυρίας του ίδιου του μνημείου.
2. Θα αυξηθούν οι επισκέπτες στην ίδια πόλη με προφανές οικονομικό όφελος. Δυστυχώς σήμερα λίγοι σταματούν στη Σητεία, καθώς η Ζάκρος και το Βαι αποτελούν τους κύριους προορισμούς.
3. Δημιουργήθηκαν θέσεις εργασίας, τόσο προσωρινές, στο στάδιο της υλοποίησης του προγράμματος, αλλά και μετά την ολοκλήρωσή του.
4. Προέκυψε όφελος στην πόλη από την αγορά υλικών, εξοπλισμού κλπ για την πραγματοποίηση του προγράμματος.
5. Σημαντικό υπήρξε και το ερευνητικό κέρδος με τα νέα δεδομένα για την ιστορία του χώρου που προέκυψαν στη διάρκεια των εργασιών. Η πορεία των μονοπατιών ανασκάφηκε μέχρι το βράχο, επί ένα χρόνο, και έτσι ήρθαν στο

φως σημαντικότερα νέα στοιχεία, μερικά από τα οποία αναδείχθηκαν και θα έχετε την ευκαιρία να δείτε.

Ελπίζω εξάλλου ότι το ίδιο το πρόγραμμα ανάδειξης, καθώς και η άριστη συνεργασία της Εφορείας με τη Δημοτική αρχή θα αποτελέσουν πρότυπο και για άλλους αρχαιολογικούς χώρους.

Τα εγκαίνια του αρχαιολογικού πάρκου του Πετρά αποτελούν ένα ιδιαίτερα σημαντικό σταθμό, σε μια πορεία διαλόγου των μνημείων της πόλης της Σητείας, με τους κατοίκους και τις αρχές. Επειδή «τα αρχαία δεν είναι μόνον για τους αρχαιολόγους», προσπάθησα, με την ανεκτίμητη βοήθεια των διαδοχικών δημοτικών αρχών, να φέρω τις αρχαιότητες της Σητείας πιο κοντά στους κατοίκους της και τους επισκέπτες της. Θυμίζω τη φωτογραφική έκθεση του 1986, με θέμα «Σητεία-Προϊστορία-Αρχαιότητα», επί δημαρχίας Ν. Πετράκη. Επίσης την «Ημέρα Γνωριμίας με τη Μινωική Σητεία και τους ανθρώπους που δουλεύουν γι' αυτήν», το 1993 επί δημαρχίας Ν. Κουρουπακη. Ο σημερινός δήμαρχος Ν. Τσικαλάκης είναι ο κύριος υπεύθυνος για την υλοποίηση του τμήματος του έργου που εγκαινιάζουμε σήμερα. Ελπίζω κι εύχομαι ο επόμενος Δήμαρχος να μας βοηθήσει στην πραγματοποίηση του δεύτερου και επίσης πολύ ουσιαστικού κομματιού του έργου ανάδειξης της Μινωικής Σητείας, δηλαδή στη δημιουργία του Κέντρου Υποδοχής Επισκεπτών, που θα περιλαμβάνει φωτογραφική έκθεση, διαδραστική οθόνη αφής, καθώς και πωλητήριο όπου θα μπορεί κανείς να βρει οδηγό και CD Rom για τον Πετρά και τις αρχαιότητες του κόλπου της Σητείας, το οποίο πρέπει επιτέλους να ενταχθεί στις διαδρομές των τουριστικών γραφείων.

Τελειώνοντας, φθάνω στο σημαντικότερο, αλλά και πιο δύσκολο σημείο της ομιλίας μου, στις ευχαριστίες. Έχουν δουλέψει τόσο πολλοί για να φθάσουμε σήμερα εδώ, που καταλαβαίνετε ότι δεν είναι εύκολο να αναφερθούν όλοι, αλλά, ξέρουν ότι έχουν τη βαθιά μου ευγνωμοσύνη. Ξεκίνησα ήδη από τους Δημάρχους Σητείας, και ιδιαίτερα τον σημερινό Δήμαρχο κ. Τσικαλάκη, στην επιμονή και την αποφασιστικότητα του οποίου οφείλεται χρηματοδότηση και η ολοκλήρωση του έργου. Το Υπουργείο Πολιτισμού, που είναι ο φορέας του έργου, με όλες τις σημασίες της λέξης. Το Ινστιτούτο για την Προϊστορία του Αιγαίου, το οποίο ανέλαβε το μεγαλύτερο μέρος της χρηματοδότησης της ανασκαφής και τη μελέτη. Τον τότε Έφορο Αρχαιοτήτων κ. Κωστή Δαβάρα, που μου εμπιστεύτηκε την ανασκαφή. Όλους τους συνεργάτες μου, τους πολλούς εργάτες, που δούλεψαν με κέφι και αφοσίωση, με επικεφαλής τον κ. Παντελή Καμπανό. Τους συντηρητές, Στεφανία Χλουβεράκη, που ξεκίνησε τη συντήρηση των ευρημάτων του Πετρά, Αλέκο Νικάκη, που συντήρησε το ιερογλυφικό αρχείο, και Κλειώ Ζερβάκη, που έκλεισε ήδη 16 χρόνια πολύτιμης συνεργασίας, και εργάστηκε ουσιαστικά και για το έργο ανάδειξης. Όλους τους νεώτερους συναδέλφους μου – αρχαιολόγους που δούλεψαν όλα αυτά τα χρόνια, περισσότεροι από 25, πολλοί από τους οποίους είναι σήμερα διδάκτορες και μερικοί κατέχουν σημαντικές θέσεις. Χαίρομαι ότι αρκετοί βρίσκονται σήμερα εδώ μαζί μας, να γιορτάσουν και να θυμηθούν τις παλιές όμορφες μέρες σκληρής δουλειάς. Την αρχιτέκτονα του Δήμου Σητείας κ. Γωγώ Ζαβερδινού,

και τον εργολάβο του έργου κ. Χάρη Παπαδάκη, που δούλεψαν εντατικά και αποτελεσματικά για το έργο ανάδειξης, καθώς και τον κ. Παναγιωτάκη, που επιμελήθηκε τη φύτευση. Τους εργάτες της ΚΔ' Εφορείας με επικεφαλής τον Κωστή Πλατανάκη. Τον συνάδελφο και συνεργάτη Γιάννη Παπαδάτο, που έχει βοηθήσει σημαντικά τα τελευταία χρόνια στις δοκιμαστικές ανασκαφές της Σητείας, αλλά και στις ανασκαφές που προηγήθηκαν της κατασκευής των μονοπατιών.

Μεταξία Τσιμπούλου